

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Palveluvalikoiman periaatteet

Vaikuttavien palvelujen ja menetelmien
kansallisen valinnan periaatteista säätäminen

Kirsi Ruuhonen, Kaisa-Maria Kimmel, Virva Juurikkala,
Sirku Pikkujämsä

**Kansallinen
palvelureformi**

Sidosryhmäyhteistyön ja -aineiston tavoitteet

- Tämä aineisto on tarkoitettu palveluvalikoiman periaatteiden lainvalmistelua koskevan osallistumisen tueksi sote-toimijoille
- Palveluvalikoiman periaatteet ovat yhteinen asia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaille, potilaille, ammattihenkilöille, hyvinvointialueille, viranomaisille, järjestöille ja muille toimijoille, koska
  - Palveluvalikoiman periaatteet ovat keskeinen osa sisältöohjauksen ja priorisoinnin kehittämistä
  - Priorisoinnin pitää perustua määriteltyihin ja laajasti hyväksytyihin periaatteisiin
- Valmisteluun liittyvän sidosryhmien osallistumisen ja yhteistyön tavoitteena on:
  - Haastaa sote-toimijat käsittelemään palveluvalikoiman periaatteiden sisältöä
  - Kannustaa moninäkökulmaiseen keskusteluun palveluvalikoiman periaatteista
  - Saada monipuolisia näkemyksiä periaatteiden valmistelun tueksi
  - Saada mukaan eri asiakas- ja potilasryhmien sekä ammattikuntien ja sote-toimijoiden näkökulmia
  - Tunnistaa periaatteiden toimeenpanon ja soveltamisen haasteita sekä vaikutuksia

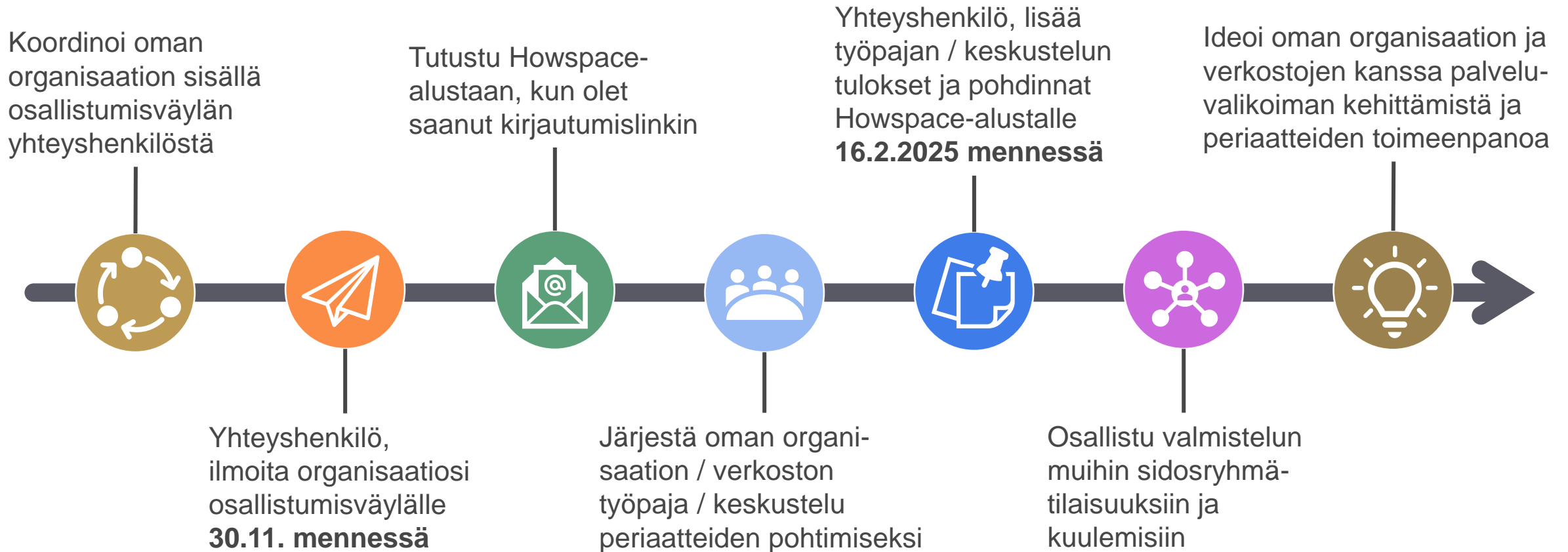
Miten palveluvalikoiman periaatteiden kehittämiseen pääsee mukaan?

- Kutsumme sidosryhmät jakamaan näkemyksiään palveluvalikoiman periaatteista Howspace-verkkoalustan kautta. Osallistumisväylä on auki **15.11.–16.2.2025 välillä**
- Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat kävisivät keskustelua palveluvalikoiman periaatteista ja työstäisivät periaatteita koskevaa aineistoa aktiivisesti eri foorumeilla talven aikana
- Kukin toimija voi ilmoittautua mukaan palveluvalikoiman periaatteiden lainvalmistelun sidosryhmäyhteistyöhön **30.11. klo 16:00 mennessä** [tällä ilmoittautumislomakkeella](#)
  - Ilmoittautuminen on organisaatiokohtainen! → Pyydämme sopimaan sisäisesti yhteyshenkilöstä ja alustalle kirjautumiseen käytettävästä sähköpostiosoitteesta
  - Kirjautumislinkki ja käytännön ohjeet lähetetään ilmoittautuneille verkkoalustan avautuessa ja joulukuun alussa
- Lisätiedot ja kyselyt osallistumisväylään liittyen: suunnittelija Annika Sipi (annika.sipi@gov.fi), lisätietoa valmistelusta myös [tästä osoitteesta](#)

Osallistumisen eteneminen

Palveluvalikoiman periaatteiden valmistelusta

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Mitä priorisointi on?

- Priorisointi tarkoittaa sosiaali- ja terveydenhuollossa eri menetelmien ja palvelujen – ei ihmisten – asettamista tärkeysjärjestykseen.
- Priorisoinnin tavoitteena on varmistaa, että käytettävissä olevat resurssit hyödynnetään ja kohdennetaan siten, että sosiaali- ja terveydenhuolto voi niiden avulla tuottaa koko väestön näkökulmasta parhaan mahdollisen terveyshyödyn ja hyvinvoinnin.
- Priorisoinnin tavoitteena ei ole säästää, vaan huolehtia siitä, että tehdyt ratkaisut tuottavat kustannusvaikuttavasti terveyttä ja hyvinvointia, ovat oikeudenmukaisia niin yksilö- kuin väestötasolla, eivätkä lisää väestö-, asiakas- tai potilasryhmien välistä eriarvoisuutta.

Mikä on palveluvalikoima?

Terveydenhuollon palveluvalikoimalla tarkoitetaan julkisin varoin rahoitettua terveydenhuollon palveluiden kokonaisuutta.

Siihen kuuluvat sekä julkisesti järjestetyt terveydenhuollon palvelut, että ne yksityiset terveysterveyst, joista saa sairausvakuutuskorvauksen.

Sosiaalihuollon palveluvalikoimalla tarkoitetaan tässä valmistelussa sosiaalihoitolain 14 §:n mukaisiin palveluihin sisältyviä toimenpiteitä, menetelmiä ja työmuotoja.

Sosiaalihuollon palveluvalikoimaan kuuluvat julkisesti järjestetyt sosiaalihuollon palvelut, mukaan lukien yksityisen palveluntuottajan ostopalveluna tuottamat hyvinvointialueen myöntämät palvelut.

Palveluvalikoiman periaatteiden lainvalmistelun lähtökohdat

- Sosiaali- ja terveydenhuoltoon käytettävissä olevat resurssit (taloudelliset voimavarat, henkilöstö, osaaminen, tilat, laitteet jne.) ovat rajalliset, eikä kaikkiin tarpeisiin ole mahdollista vastata julkisin resurssein
  - Siksi resurssit pitää kohdentaa niin, että
    - ne tuottavat mahdollisimman paljon terveyttä ja hyvinvointia väestötasolla
    - ja että valinnoissa on otettu huomioon oikeudenmukaisuus, perusoikeudet ja yhdenvertaisuus
- Tämän saavuttaminen edellyttää valintoja ja rajojen määrittelyä eli priorisointia
- Priorisointia tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon arjessa joka päivä, kun tehdään valintoja
    - yksittäisten asiakkaiden palveluissa ja potilaiden hoidossa
    - henkilöstön, tilojen, laitteiden tai muiden resurssien kohdentamisessa eri tarpeiden, palvelujen, menetelmien tai väestöryhmien välillä

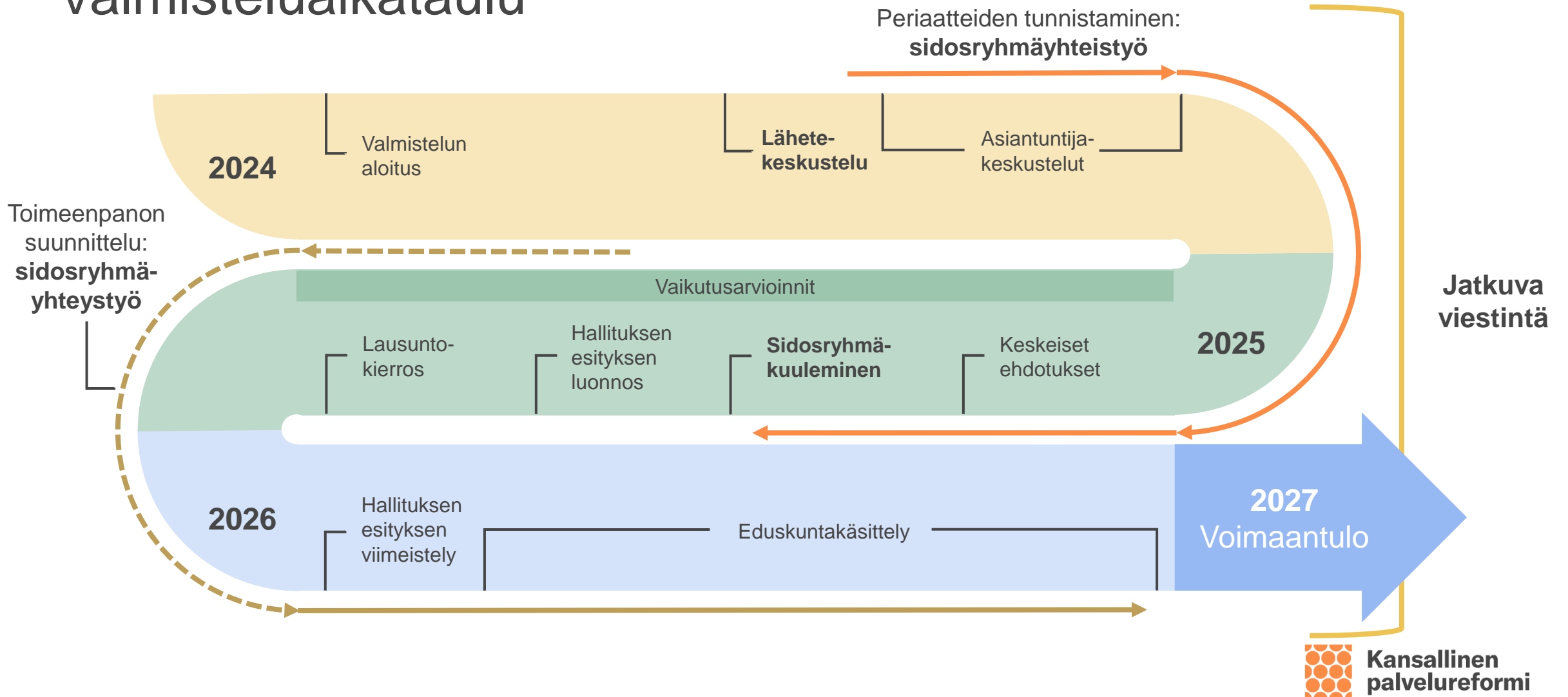
Palveluvalikoiman periaatteiden lainvalmistelun lähtökohdat

- Tavoitteena on, että periaatteet auttavat päätöksenteossa siitä, mitkä menetelmät ja palvelut kuuluvat julkiseen palveluvalikoimaan tai rajataan siitä pois
- Mahdollisuus rajata menetelmiä pois palveluvalikoimasta on tarpeen, jotta rajallisia resursseja pystytään kohdentamaan vaikuttavasti ja yhdenvertaisesti
- Periaatteita valmistellaan erikseen sosiaalihuollolle ja terveydenhuollolle
- Palveluvalikoimaa tarkastellaan myös palvelujen yhteensovittamisen, yhteisten sote-palvelujen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta
- **Kansalliset yleiset periaatteet laaditaan siten, että niitä voidaan soveltaa ja hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksessa ja palvelujärjestelmässä eri tasoilla, myös yksittäisen asiakkaan ja potilaan hoidossa ja palveluissa**
  - Soveltamisessa huomioidaan toimintaa suoraan lain nojalla sitovat perus- ja ihmisoikeudet, kuten syrjintäkielto, sekä asiakkaan ja potilaan oikeudet, kuten henkilön toiveiden huomioiminen, kun palvelua annetaan yksilötasolla

Valmisteluaikataulu

Terveydenhuollon palveluvalikoiman kehittäminen tulevaisuudessa

Palveluvalikoiman periaatteista säättäminen:

- Valmistelu ja sidosryhmäyhteistyö
- Periaatteiden tunnistaminen
- Lausuntokierros
- Eduskuntakäsittely
- Toimeenpanon suunnittelu

Periaatteiden toimeenpano:

- Periaatteiden sisällön jatkokäsittely ja täsmentäminen
- Soveltamisen ohjaus
- Kansallisen suositustoiminnan kehittäminen
- Vaikuttavuustiedon laadun ja hyödyntämisen parantaminen

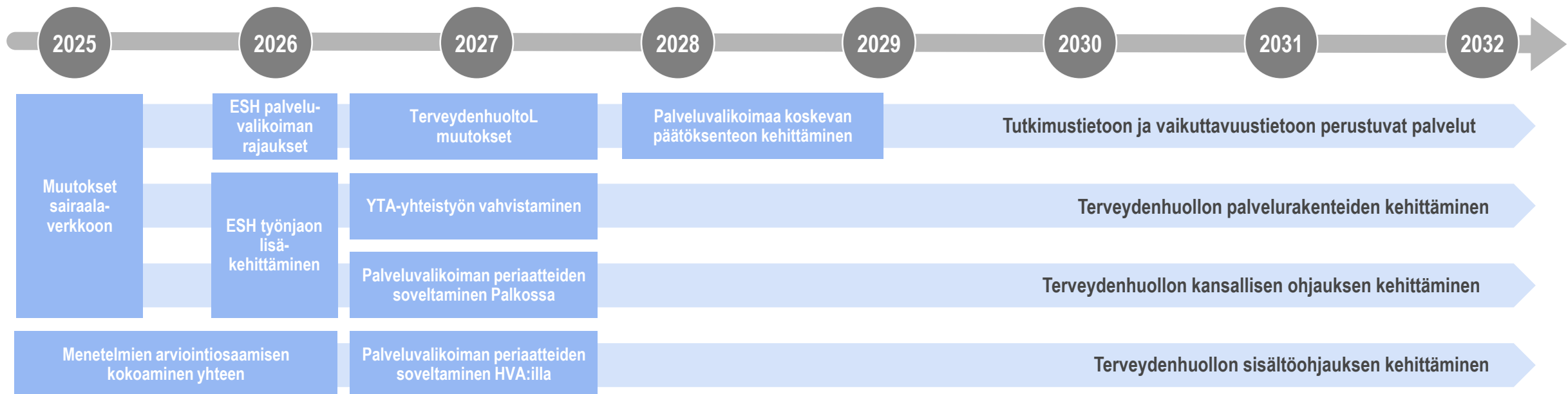
Priorisoinnin ja palveluvalikoiman kehittäminen:

- Palveluvalikoimaa koskevan päätöksenteon kehittäminen
- Palveluvalikoiman periaatteiden ja suositusten jalkauttaminen hyvinvointialueilla ja palveluissa laajemmin
- Menetelmä- ja arviointiosaamisen kehittäminen
- Palvelujen vaikuttavuusperustainen kohdentaminen
- Vaikuttamattomista menetelmistä luopuminen

Säätelyn kehittäminen: Suositusten sitovuudesta säättäminen?

Priorisoinnin vakiintuminen ja jatkuva kehittäminen:

- Palveluvalikoiman päätöksentekojärjestelmän ja ohjauksen jatkuva arviointi
- Palvelukokonaisuuksien kustannusvaikuttavuuden arviointi
- Horisontaalisen priorisoinnin toteuttaminen asiakkaiden ja potilaiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi
- Muutos- ja kehittämistarpeiden arviointi

LUONNOS

Sosiaalihuollon vaikuttavuuden kehittäminen tulevaisuudessa

Palveluvalikoiman periaatteista säättäminen:

- Valmistelu, sidosryhmäyhteistyö
- Periaatteiden tunnistaminen
- Lausuntokierros
- Eduskuntakäsittely
- Kansallisia suosituksia antavasta toimijasta säättäminen
- Toimeenpanon suunnittelu

Periaatteiden toimeenpano:

- Periaatteiden sisällön jatkokäsittely ja täsmentäminen
- Soveltamisen ohjaus
- Kansallisen suositustoiminnan kehittäminen
- Vaikuttavuustiedon laadun ja hyödyntämisen parantaminen

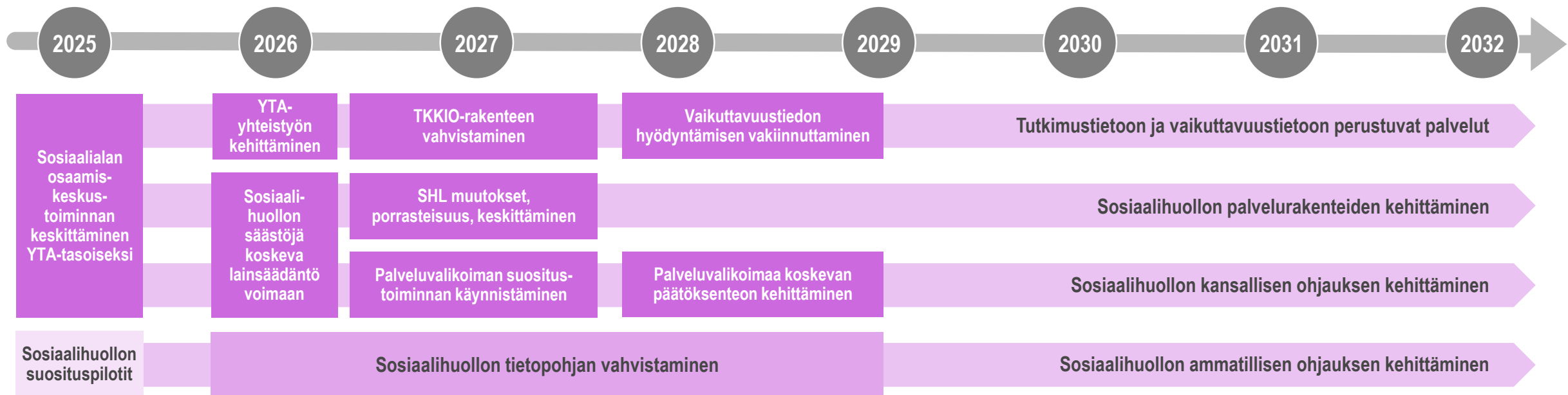
Priorisoinnin ja palveluvalikoiman kehittäminen:

- Palveluvalikoiman suositustoiminnan kehittäminen
- Palveluvalikoiman periaatteiden ja suositusten jalkauttaminen hyvinvointialueilla ja palveluissa laajemmin
- Menetelmä- ja arviointiosaamisen kehittäminen
- Palvelujen vaikuttavuusperustainen kohdentaminen
- Vaikuttamattomista työmuodoista luopuminen

Sääntelyn kehittäminen: Suositusten sitovuudesta säättäminen?

Priorisoinnin vakiintuminen ja jatkuva kehittäminen:

- Palveluvalikoiman suositustoiminnan ja ohjauksen jatkuva arviointi
- Palvelukokonaisuuksien kustannusvaikuttavuuden arviointi
- Horisontaalisen priorisoinnin toteuttaminen asiakkaiden ja potilaiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi
- Muutos- ja kehittämistarpeiden arviointi

LUONNOS

Periaateaihiot sidosryhmien osallistumisen runkona

- Seuraavilla dioilla esitellään periaateaihiota sidosryhmien pohdinnan käynnistämiseksi kuuteen teemaan jaoteltuna
  - Aihiot eivät ole ehdotus palveluvalikoiman periaatteita koskevista lakimuutoksista, vaan *runko periaatteiden sisältöä koskevalle keskustelulle*
  - Osallistumisväylällä pääsette esittämään näkemyksiä, täydennyksiä, toiveita, ideoita ja kritiikkiä palveluvalikoiman periaatteista
- Kommentit kootaan periaateaihioiden ympärille, mutta niiden tarkoituksena ei ole sitoa tai rajata keskustelua
- Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisinä teemoina:
    - Ihmisarvon kunnioittaminen
    - Palveluvalikoimasta päättämisen periaatteet
  - Terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteina:
    - Tarveperiaate
    - Kustannusvaikuttavuus
  - Sosiaalihuollon palveluvalikoiman periaatteina:
    - Tarveperiaate
    - Kustannusvaikuttavuus

Ihmisarvon kunnioittaminen ja palveluvalikoimasta päättämisen periaatteet

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Ihmisarvon kunnioittaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa

- **Ihminen on tärkeä itseisarvona**
- Palveluvalikoimaa koskevissa valinnoissa **ihmistä ei arvioida välineellisenä arvona** esimerkiksi henkilökohtaisten ominaisuuksien tai yhteiskunnalle tuottamansa panoksen kautta
- Palveluvalikoimaa koskevissa valinnoissa
  - huomioidaan jokaisen oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen
  - huomioidaan menetelmän tai palvelun merkitys henkilön itsemääräämisoikeudelle ja osallisuudelle
  - pelkästään ikä, sosioekonominen asema, etnisyys tai asuinpaikka ei voi olla ainoa peruste sille, mitä menetelmää tai palvelua henkilölle annetaan
- Palveluvalikoimaa koskeva päätöksenteko **ei saa johtaa kohtuuttomiin** yksilötason lopputuloksiin

Palveluvalikoimasta päättämisen periaatteet

- Palveluvalikoimaa koskevat päätökset kaikilla päätöksenteon tasoilla **perustuvat yleisesti hyväksytyihin periaatteisiin**
- Palveluvalikoimaa koskeva päätöksenteko on **läpinäkyvää, avointa ja perusteltua**
- Päätöksentekoprosessissa mahdollistetaan **osallisuus** kaikille, joita päätös koskee, muun muassa asiakas- tai potilasryhmille
- Asiakkaan tai potilaan hoitoa tai palvelua koskevat valinnat perustellaan riittäväällä tavalla, kun palveluvalikoimaa sovelletaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti

Terveydenhuollon periaatteet

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Tarveperiaate terveydenhuollon palveluvalikoimassa

Tarveperiaatteen mukaan terveydenhuollossa resursseja voidaan kohdentaa **enemmän** suureen tarpeeseen vastaamiseen ja **vähemmän** pieneen tarpeeseen vastaamiseen. (Esimerkiksi vakavan, henkeä uhkaavan sairauden hoitoon panostetaan enemmän kuin lievän vaivan hoitoon.)

- Tarpeen asteen väestötason arvioinnissa otetaan huomioon:
  - Sairauden tai terveysongelman vakavuus, kesto ja siitä aiheutuva tautitaakka
  - Hoidosta odotettavissa oleva terveyshyöty
  - Sairauden ja hoidon vaikutukset toimintakykyyn ja elämänlaatuun
  - Terveysongelman esiintyvyys väestössä
- Yksilötasolla tarpeen asteen arvioinnissa otetaan soveltuvin osin huomioon:
  - Yksilöllinen kyky hyötyä hoidosta
  - Yksilön muu terveydentila ja elämäntilanne
  - Muu arvo potilaalle, esim. kokemus sairauden kanssa pärjäämisestä, tuesta ja osallisuudesta

Kustannusvaikuttavuus terveydenhuollon palveluvalikoimassa

Vaikuttavuus tarkoittaa **toiminnalla aikaansaattua muutosta** ihmisen terveydentilassa, toimintakyvyssä, hyvinvoinnissa tai elämänlaadussa.

- Vaikuttavuuden osana palveluvalikoimaa koskevissa valinnoissa huomioidaan
  - saatavilla oleva näyttö menetelmän vaikuttavuudesta ja haittavaikutusten riskeistä
  - Kliinisestä osaamisesta tuleva tieto
  - että vaikuttavuus voi olla erilaista eri palveluissa ja eri potilasryhmille:
  - esim. sairauden parantaminen, eliniän pidentäminen, oireiden lievittäminen, kärsimyksen lievittäminen, kuntouttaminen, toimintakyvyn tai elämänlaadun parantaminen, sairauden ennaltaehkäisy

Kustannusvaikuttavuus kuvaa, kuinka paljon **terveyshyötyä** saadaan terveydenhuollon toimen tuloksena **suhteessa** siihen käytettyihin **kustannuksiin**

- Kustannusvaikuttavuuden osana huomioidaan
  - vaihtoehtoiskustannukset eli se, kuinka paljon terveyttä vastaavalla resurssilla saavutettaisiin muualla terveydenhuollossa
  - Arvioitavana olevan ja käytössä olevien menetelmien vertailu
- Voidaan arvioida laajempien kokonaisuuksien, kuten hoitopolkujen tai sairauden hoitovaihtoehtojen tasolla
- Osana periaatteen soveltamista huomioidaan myös menetelmän käyttöönoton vaikutukset ja kustannukset palvelujärjestelmässä, esim. budjettivaikutukset
- Palveluvalikoiman muiden periaatteiden soveltamisen seurauksena kustannusvaikuttavuus voi saada menetelmäkohtaisesti erilaisen merkityksen

Sosiaalihuollon periaatteet

Tarveperiaate sosiaalihuollon palveluvalikoimassa

Tarveperiaatteen mukaan sosiaalihuollossa resursseja voidaan kohdentaa **enemmän** suureen tarpeeseen vastaamiseen ja **vähemmän** pieneen tarpeeseen vastaamiseen. (Esimerkiksi lapsen turvallisten kasvuolosuhteiden ja välttämättömän huolenpidon varmistamiseen panostetaan enemmän, kuin tilapäisen haastavan elämäntilanteen ratkaisemiseen)

- Tarpeen asteen väestötason arvioinnissa otetaan huomioon:
  - Tuen tarpeen merkitys, kesto ja vaikutuspiiri
  - Palvelusta tai toiminnasta odotettavissa oleva hyöty
  - Palvelun vaikutukset hyvinvointiin, toimintakykyyn ja elämänlaatuun
  - Sosiaalisen ongelman esiintyvyys ja vaikutukset yhteisöissä ja yhteiskunnassa
- Yksilötasolla tarpeen asteen arvioinnissa otetaan soveltuvin osin huomioon:
  - Yksilöllinen kyky hyötyä palvelusta, erityisen tuen tarve, lapsen etu
  - Yksilön ja lähipiirin kokonaisvaltainen elämäntilanne ja voimavarat
  - Muu arvo asiakkaalle, esim. kokemus itsenäisestä suoriutumisesta, tuesta ja osallisuudesta

Kustannusvaikuttavuus sosiaalihuollon palveluvalikoimassa

Vaikuttavuus tarkoittaa **toiminnalla aikaansaatuja muutoksia** ihmisen toimintakyvyssä, hyvinvoinnissa, osallisuudessa tai elämänlaadussa.

- Vaikuttavuuden osana palveluvalikoimaa koskevissa valinnoissa huomioidaan
  - saatavilla oleva tutkimukseen perustuva tieto vaikuttavuudesta
  - sosiaalihuollon ammatillinen, kokemusperäinen tieto
  - että vaikuttavuus ja sen aikajänne voivat olla erilaisia eri palveluissa ja eri asiakasryhmille:
  - esim. elämänhallinnan tukeminen, itsenäinen suoriutuminen, sosiaalisen kanssakäynnin edistäminen, ihmissuhteiden pysyvyys, toimintakyvyn ylläpito tai parantaminen, päivittäinen huolenpito, lapsen kehityksen ja turvallisten kasvuolosuhteiden varmistaminen, sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy

Kustannusvaikuttavuus kuvaa, kuinka paljon **hyvinvointia** saadaan sosiaalihuollon toimen tuloksena **suhteessa** siihen käytettyihin **kustannuksiin**

- Kustannusvaikuttavuuden osana huomioidaan
  - vaihtoehtokustannukset eli se, kuinka paljon hyvinvointia vastaavalla resurssilla saavutettaisiin muualla sosiaalihuollossa
  - arvioitavan menetelmän/toimintatavan ja käytössä olevien menetelmien/toimintatapojen vertailu
- Voidaan arvioida myös laajempien kokonaisuuksien, kuten palvelupolkujen tai asiakasryhmien tasolla
- Osana periaatteen soveltamista huomioidaan myös käyttöönoton vaikutukset ja kustannukset palvelujärjestelmässä, esim. budjettivaikutukset
- Palveluvalikoiman muiden periaatteiden soveltamisen seurauksena kustannusvaikuttavuus voi saada tilannekohtaisesti erilaisen merkityksen

Miten palveluvalikoiman periaatteiden kehittämiseen pääsee mukaan?

- Kutsumme sidosryhmät jakamaan näkemyksiään palveluvalikoiman periaatteista Howspace-verkkoalustan kautta. Osallistumisväylä on auki **15.11.–16.2.2025 välillä**
- Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat kävisivät keskustelua palveluvalikoiman periaatteista ja työstäisivät periaatteita koskevaa aineistoa aktiivisesti eri foorumeilla talven aikana
- Kukin toimija voi ilmoittautua mukaan palveluvalikoiman periaatteiden lainvalmistelun sidosryhmäyhteistyöhön **30.11. klo 16:00 mennessä** [tällä ilmoittautumislomakkeella](#)
  - Ilmoittautuminen on organisaatiokohtainen! → Pyydämme sopimaan sisäisesti yhteyshenkilöstä ja alustalle kirjautumiseen käytettävästä sähköpostiosoitteesta
  - Kirjautumislinkki ja käytännön ohjeet lähetetään ilmoittautuneille verkkoalustan avautuessa ja joulukuun alussa
- Lisätiedot ja kyselyt osallistumisväylään liittyen: suunnittelija Annika Sipi (annika.sipi@gov.fi), lisätietoa valmistelusta myös [tästä osoitteesta](#)

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Kiitos.

Vastuuvalmistelija, lainsäädäntöjohtaja (Kansallinen palvelureformi) Kirsi
Ruuho
Lakimies (Kansallinen palvelureformi) Kaisa-Maria Kimmel
Lääkintöneuvos Sirkku Pikkujämsä (terveydenhuollon palveluvalikoima)
Sosiaalineuvos Virva Juurikkala (sosiaalihuollon palveluvalikoima)